

Яцишин А.В. Роль онлайн енциклопедій у збереженні культурної спадщини України. Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації: тези доповідей V Міжнар. наук.-практ. конф.-фестивалю, Київ, 19-20 травня 2022 р. – Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2022.
<https://fgritb.knukim.edu.ua/home/konferencii.html>.

Яцишин Анна Володимирівна

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,

провідний науковий співробітник

Інституту цифровізації освіти НАПН України

Київ, Україна

ORCID: 0000-0001-8011-5956

РОЛЬ ОНЛАЙН ЕНЦИКЛОПЕДІЙ У ЗБЕРЕЖЕННІ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

В умовах воєнного стану, який було введено на території всієї України з лютого 2022 року коли розпочалося вороже вторгнення українці опинилися у складних умовах, виникла загроза фізичного знищення цілої нації. На фоні військових дій яскраво виражено зіткнення різних культур та їх протиставлення. Виявилось, що у росії зовсім «відсутня культура ведення війни», «відсутня культура поводження з полоненими», «відсутня культура поводження з цивільним населення», «відсутня культура поводження з культурними цінностями». Навіть міжнародна організація ЮНЕСКО закликала нападників не знищувати культурні об'єкти України, які знаходяться під охороною цієї міжнародної організації.

У публікації [6] зазначено, що «культура є способом буття людини як соціального індивіда, як матеріальний і духовний простір формування та звеличення людини. Під культурою у вузькому значенні розуміється конкретна сфера життя суспільства, у якій зберігається й використовується культурно-історична спадщина, здійснюється освіта, творчість та ін. Поняття «культурна спадщина» описано, як матеріалізована історія країни, свідчення культурного багатства й глибини національної історичної пам'яті. У пам'ятках закріплюються всі події, що відбулися в культурному житті людства, тому для

кожного періоду характерне своє ставлення до культурної спадщини [6]. Наразі функціонують різні тлумачення поняття «культурна спадщина», пов'язаного з визначенням таких категорій, як: «об'єкти культурної спадщини», «історико-культурні ресурси», «історико-культурна спадщина», «культурно-природна спадщина», «пам'ятки історії та культури», «культурне надбання», «культурні цінності», «охорона пам'яток» та ін. [6].

В «Енциклопедії історії України» [2] термін «культурна спадщина» описано, як сукупність успадкованих сучасниками від попередніх поколінь культурних цінностей. Вчені виокремлюють матеріальну та нематеріальну культурну спадщину. До прикладу, під матеріальною культурною спадщиною розуміють: пам'ятки архітектури та монументального мистецтва й подібні до них пам'ятки археології та історії, а також пов'язані з ними природні об'єкти; найрізноманітніші визначні місця; рукописи, книги, архівні матеріали, різні предмети художнього, історичного або археологічного значення, наукові колекції, які мають художнє, історичне, етнографічне чи наукове значення. Об'єкти культурної спадщини підлягають збереженню та охороні, а також повинні бути доступними для великого кола людей і всіляко популяризуватися. У [6] наголошено, що «сучасне розуміння культурної спадщини – це не тільки пам'ятки культури та історії, а й навколишнє середовище, унікальні історико-ландшафтні території».

Вважаємо, що наразі енциклопедичні видання, а саме онлайн енциклопедії відіграють важливу роль у збереженні культурної спадщини та популяризації знань про Україну. Наразі, велика кількість людей у всьому світі підтримує нашу країну і багато з них почали цікавитися різними даними про Україну: територія, культура, освіта, наука, виробництво, мистецтво та інше. В пошукових запитах мережі Інтернет почастишали запити пов'язані з Україною та українцями. Також, додатковій зацікавленості сприяла перемога українського реп-гурту «KALUSH Orchestra» у травні 2022 року пісенному конкурсі «Євробачення». Відомості про перемогу цього музичного гурту вже було внесено до «Вікіпедії», яка є вільною (відкритою) енциклопедією, рис. 1.

Вчені-енциклопедисти [4] зазначають, що збільшення кількості різноманітної інформації спричинило поширення тенденції до універсалізації інтелектуального життя, що сформувало поняття цивілізаційної ідентичності, яке означає приналежність до особливого типу культури, своєрідність думки, парадигми свідомості й стереотипу життя. Нове тисячоліття супроводжується зростанням процесів глобалізації, вдосконаленням цифрових технологій, появою в мережі Інтернет відкритих енциклопедій. Онлайн енциклопедії мають низку характеристик, а саме: підготовка статей за єдиною схемою, написання незаангажованих матеріалів, застосування посилань на онлайн ресурси, розміщення фото, відео, постійне редагування текстів.

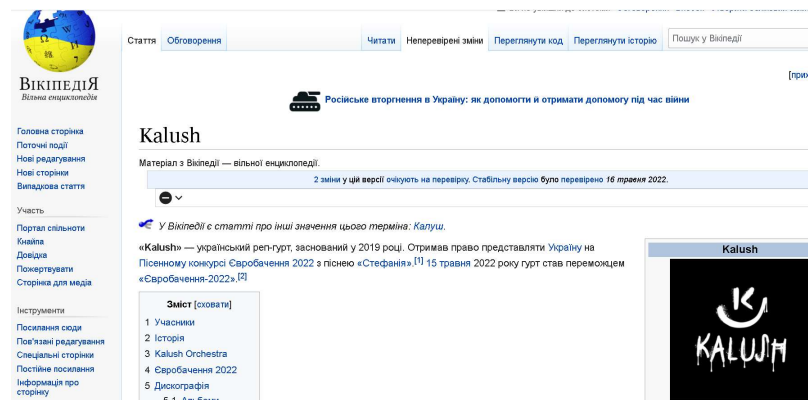

Рис. 1. Сторінка про гурт «KALUSH Orchestra» у «Вікіпедії»

Железняк М. [1] вказує на те, що енциклопедичні видання виконують не лише інформаційно-комунікативну функцію. Енциклопедії, які висвітлюють національні здобутки та досягнення, виконують важливу пропагандистську функцію, адже планомірне розповсюдження енциклопедичних знань у суспільстві сприяє формуванню національних цінностей та норм, що безпосередньо впливає на соціальну гармонію. Також, окрім поширення знань, енциклопедії є носієм інформації, що може протидіяти зовнішньому інформаційному впливу [1]. Повністю погоджуємося з висловлено думкою і вважаємо, що завдяки онлайн енциклопедіям багато людей мають відкритий і безкоштовний доступ до різної інформації, а тому важливим є внесення до цих енциклопедичних ресурсів правдивою інформації про військові дії які відбуваються на території України та їх соціальні, економічні, екологічні, культурні наслідки. Важливо розміщувати статті, фото, відео, аудіо матеріали,

щоб якомога більше людей з різних куточків світу мали змогу побачити і прочитати правдиву інформацію, а також, щоб зберегти ці свідчення для майбутніх поколінь.

Отже, сайти онлайн енциклопедій мають низку переваг, а саме: передбачають наявність гіпертексту, актуальної щоденної інформації-календаря про відомих осіб; мають стрічки енциклопедичних новин; наявна інтеграція із соціальними мережами; можливо лишати коментарі в обговореннях статей, біографічних документів; наявність мультимедійних блоків (фото, відео) та ін. [3].

Представимо кілька національних проєктів, які вже функціонують та постійно оновлюються.

1. «Енциклопедія Сучасної України» (<https://esu.com.ua/about.php>) – перша українська онлайн енциклопедія створена фахівцями Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Тобто, це академічна онлайн енциклопедія, яка містить статті, що були підготовлені і перевірені вченими та фахівцями з різних галузей знань. У роботі [4] зазначено, що цей цифровий ресурс покликаний презентувати різноманітні галузі знань та сфери суспільного життя України, а саме: історія, наука, культура, мистецтво, музика, література, спорт, географічне положення, адміністративний устрій, політична система, природні багатства, економіка, промисловість та ін. Онлайн енциклопедія «Енциклопедія Сучасної України» вже стала культурним надбанням українського народу.

2. «Велика українська енциклопедія» (<https://vue.gov.ua>) – електронна версія «Великої української енциклопедії». «Енциклопедія репрезентує сучасну наукову картину світу, знайомить із персоналіями, які вплинули на історичний процес, подає колоритну палітру понять і термінів із різних галузей науки. Разом із е-ВУЕ природа й цивілізація стають зрозумілішими», - зазначена на даному сайті. На головній сторінці (рис.5) є навігація по проєкту за такими розділами: Персоналії, Природа, Цивілізація, Галузі знань, Автори, Медіафайли,

3. «Енциклопедія українознавства» (<http://izbornyk.org.ua/encycl/eu.htm>) – електронна версія «Енциклопедії українознавства» видана у 1949-52 рр. стала першим довідково-науковим виданням про Україну. Це своєрідний підручник з

різних ділянок українознавства. Незважаючи на застарілість деяких даних ця енциклопедія донині є цінним інформаційним посібником [5].

4. «Українська літературна енциклопедія» (<http://izbornyk.org.ua/ulencycl/u/e.htm>) – електронна версія «Української Літературної Енциклопедії», містить понад 10 тисяч статей про письменників, критиків, літературознавців, перекладачів, бібліографів, фольклористів, а також про літературні течії, музеї, періодичні видання, альманахи, видавництва тощо. Охарактеризовано творчий доробок якнайширшого кола діячів українського красного письменства – від найдавніших часів до наших днів. Літературний процес в Україні висвітлюється у взаємозв'язку з літературами інших народів світу.

Отже, на підставі зазначеного вище, наголошуємо на тому, що наразі онлайн енциклопедії відіграють ґрунтовну роль у збереженні культурної спадщини та популяризації знань про Україну.

Список використаних джерел:

1. Железняк М. Українська електронна енциклопедистика: тенденції розвитку та місце в інформаційному просторі держави. *Енциклопедичний вісник України*. 2017. Вип. 8–9. С. 7–21. <https://doi.org/10.37068/evu.8-9.1>.
2. Кот С.І. Культурна спадщина. Енциклопедія історії України: Т. 5. К., 2008. – 568 с. – URL: http://www.history.org.ua/?termin=Kulturna_Spadschina (12.05.2022).
3. Лупаренко Л. Еволюція відкритих електронних науково-освітніх систем і їх використання у вітчизняному освітньому просторі. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: педагогічні науки. 2021. 25(2), 236-272. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v25i2.775>.
4. Методичні засади створення паперових і електронних енциклопедичних видань: посібник. НАН України; Інститут енциклопедичних досліджень. К., 2015. 252 с.
5. Старков В.А. Енциклопедія українознавства. Енциклопедія історії України: Т. 3. К., 2005. 672 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Encyklopediya_ukrainoznavstva (10.05.2022).
6. Степанов В.Ю. Визначення поняття «культурна спадщина» в культурному просторі України. *Культура України*. Випуск 48. 2015. С. 29-39.